

І. ХИЖНЯК, В. ВОРОЖБІТ-ГОРБАТЮК
Міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування
регіонального дослідницького середовища

РОЗДІЛ 1
**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ,
ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ І ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН
У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

УДК 378.046-021.68:001.891(477.521/.6)

**МІЖУНІВЕРСИТЕТСЬКІ КОМУНІКАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЯК СПОСІБ
ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО
СЕРЕДОВИЩА**

Інна Хижняк

доктор педагогічних наук, професор
декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-4227-8268
khyzhniak.i.a@ddpu.edu.ua

Вікторія Ворожбіт-Горбатюк

доктор педагогічних наук, професор
професорка кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0002-5138-9226
gorbatykvv@ukr.net

Анотація. У статті описано практичний досвід міжуніверситетської співпраці Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» у створенні регіонального дослідницького середовища шляхом проведення спільного комунікаційного заходу, розкрито функціональні та організаційно-процесуальні аспекти вебконференції як дієвого й ефективного способу формування єдиного науково-дослідницького середовища на регіональному рівні. Обрання формату комунікаційного заходу автори обґрунтували положеннями теорії інформаційного суспільства, теорії комунікаційних технологій, ресурсами інтеракційного підходу, що декларує усвідомлення цінності рівних прав і паритетності усіх учасників – суб'єктів комунікаційних заходів. У результатах дослідження наведено практичний матеріал, що використовувався в міжуніверситетському комунікаційному заході: складники чек-листа, пам'ятки для учасників, стендові доповіді, питання для обговорення та ін.

Ключові слова: наукова комунікація; регіональне дослідницьке середовище; вебконференція; міжуніверситетська співпраця; здобувачі освітньо-наукового рівня.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Від початку ХХІ ст. в усіх галузях життя українського суспільства активно реалізуються інтеграційні

процеси, що докорінно змінюють основи життя громади і, відповідно, вимагають від освітньої системи швидкого й адекватного реагування та відповідних зрушень. У особливому фокусі при цьому перебуває вища педагогічна освіта, реформування якої виступає запорукою професіоналізму педагогів майбутнього, їхньої спроможності виконувати запити суспільства ХХІ ст. У нормативних документах відображено тенденції глобалізації, інтернаціоналізації, демократизації вищої педагогічної освіти, її інтеграції в загальноосвітню систему та чітко виражено європейський вектор розвитку: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Концепція «Нова українська школа», «Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір», «Концептуальні засади та напрями розвитку вищої освіти в Україні», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», галузева «Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти» та ін.

У основних нормативних актах виражено аксіоматично: педагогічні науки ефективніше розвиваються за умови творення сучасного середовища здійснення пошуково-дослідницької роботи, що в Зальцбурзьких принципах визначено складником концепту «критичної маси досліджень» (Salzburg II Initiative Recommendations” of the European University Association, 2010). У сучасних академічних практиках досвід регіонального дослідницького середовища набуває нового звучання і значення як ознака якості підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти у галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка.

Відтак глобалізаційні процеси, інформатизація суспільства в цілому і усіх галузей життєдіяльності людини розкриває нові можливості для формування регіонального дослідницького середовища і важливу роль у цих процесах мають відігравати спільні наукові комунікаційні заходи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові комунікаційні заходи виступають предметом дослідження сучасних українських учених у різних аспектах. Так, Н. Карпчук (2015) презентує результати ґрунтового аналізу комунікаційної політики і відповідного досвіду країн-членів ЄС, у нашому дослідженні використано методологічні концепти, визначені й схарактеризовані в монографії. У процесі підготовки цієї публікації ми послуговувалися також аналітикою Г. Почепцова (2017) щодо актуальних комунікаційних технологій; вагомими висновками про ефективність комунікаційних заходів у контексті карантинних умов співпраці навчальних, академічних і професійних спільнот, обґрунтованими в публікації О. Єременко (2020); поглядом на комунікаційні

заходи крізь призму бізнесових технологій і практики медіа, описаним у доробку Е. Гріффін (2015); дидактичним аналізом ресурсів комунікаційних заходів, проведеним у праці Н. Острозької (2017) та ін. Результати наукових пошуків у тематичному полі планування, організації та проведення наукових комунікаційних заходів засвідчують значну актуальність проблеми, що особливо акцентується в умовах реформування вищої школи. З іншого боку, виявлено недостатню кількість наукових розвідок, практичного й теоретичного характеру, що обумовлює потребу подальшого розвитку теми в ракурсі створення міжуніверситетського дослідницького середовища, яке дозволить ефективно реалізувати освітньо-наукові програми підготовки фахівців з галузі 01 – Освіта/Педагогіка.

Зазначимо, що регіональний аспект творення дослідницького середовища на прикладі реальних освітніх практик Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» презентовано в цій публікації вперше.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): розкрити функціональні та організаційно-процесуальні аспекти вебконференції як дієвого способу формування регіонального дослідницького середовища, описати практичний досвід міжуніверситетської співпраці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Теоретичні основи дослідження. У розробленні заявленої проблеми ми керувалися теоретичним базисом:

- положеннями теорії інформаційного суспільства (Д. Белл, 1980), які визначають цінність портів надходження інформації, потреби задоволення інтересів учасників комунікаційних заходів у презентованих повідомленнях;
- теорії комунікаційних технологій (Г. Маклюен, 2003), зокрема досягнення ефектів комунікаційних заходів на прикладі розширення можливостей для співпраці і спільного дослідницького середовища; у центрі уваги для досягнення ефекту згоди перебуває власне рівновага цільових установок і єдності бачення шляхів реалізації цілей спільної діяльності;
- ресурсами інтеракційного підходу (Т. Ньюкомб, 1969), а саме, усвідомленням цінності рівних прав і паритетності усіх учасників – суб'єктів комунікаційних заходів, яких об'єднують спільні очікування і установки щодо організації комунікаційних заходів, єдність інтересів у творенні спільного дослідницького середовища.

Результати дослідження. Сьогодення творення дослідницького середовища характеризується багатозадачністю. З одного боку, здобувачі третього освітньо-наукового рівня вищої освіти мають за мету сформулювати нове знання про досліджуваний об'єкт на підставі системного процесу пізнання, цілеспрямованого вивчення об'єктів, у якому використовують засоби і методи науки. З іншого боку, здобувач-дослідник може скористатися і розвинути ресурсні можливості прикладних інноваційних методів, інтегрованих з інших галузей знань, як результат розвитку інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення цілей дослідження.

Регіональний аспект творення дослідницького середовища на рівні співпраці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» визначено тим, що ці заклади вищої освіти послуговуються єдиними критеріями якості реалізації наукової складової освітньо-наукових програм підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня, зокрема: соціальна значимість і суспільна актуальність тем досліджень, наукова новизна, очевидність теоретичного і прикладного значення результатів дослідження і методів їх проведення, доступність, простота відтворення, ревалентність висновків і презентованих у дослідженні рекомендацій.

У контексті регіональної співпраці університетів, які є флагманами у підготовці педагогічних кадрів не лише для сходу України, проректор із наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г.С. Сковороди професор С. Бережна і проректор із науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» професор С. Чайченко ініціювали проведення круглого столу на тему: «Навчання через дослідження в процесі підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня галузі знань 01 Освіта/Педагогіка». Комунікаційний захід проводився 14 квітня 2021 р. у форматі вебконференції зі здобувачами третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, гарантами, представниками груп забезпечення ОНП галузі знань 01 Освіта/Педагогіка з використанням сервісу Zoom.

Спільне дослідницьке середовище, аксіоматично, твориться в конструктивній співпраці усіх зацікавлених у якості дослідження осіб. З огляду на це вибір формату комунікаційного заходу був зроблений саме на користь вебконференції з активною участю здобувачів третього освітньо-наукового рівня. Функціонал вебконференції традиційно визначається потребою проведення спільної зустрічі, наради, коли відбувається обговорення важливих наукових проблем в режимі реального часу за допомогою ресурсів Інтернет.

Вебконференції дозволяють проводити онлайн презентації, спільно працювати з документами і додатками, синхронно переглядати сайти, відео, файли і зображення. Названа вебконференція передбачала попередню роботу здобувачів із підготовки стендових доповідей відповідно до заявленої теми.

У процесі підготовки та проведення вебконференції модератори – професори І. Хижняк та В. Ворожбіт-Горбатюк – керувалися такими базовими положеннями:

1. Основою ефективних комунікацій у галузі освітніх, педагогічних наук є довіра і репутація наукових керівників, здобувачів, інших зацікавлених у якості наукових досліджень осіб.

2. Цільові канали впливають на процесуальні аспекти комунікації в дослідницькому середовищі, що виражається в апріорно якісній підготовці стендових доповідей – простому, креативному форматі презентування досвіду організації навчання через дослідження з позицій учасників освітнього процесу ХНПУ імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», а також медійних ресурсів (наприклад, Q/A-інтерв'ю), які дозволяють оптимізувати дискусію під час вебконференції.

3. Комунікаційний захід демонструє реальний досвід опанування здобувачами третього освітньо-наукового рівня вищої освіти актуальних технік ефективних комунікацій, використання сучасних інструментів, підходів уникнення/виправлення похибок комунікування в спільному дослідницькому середовищі.

4. Тривалість доповідей та усього заходу чітко відповідає вимогам тайм-менеджменту відповідно до попередньо сформованого чек-листа.

Зазначимо, що вебконференція в синхронному режимі організується за умови складності або неможливості опрацювання відповідного матеріалу в асинхронному режимі. Карантинні умови, у яких перебувають заклади вищої освіти в Україні упродовж останніх двох років, зумовили вибір формату комунікаційного заходу. До початку вебконференції було сформовано чек-лист, у якому представлено покроковий план заходу, визначено учасників, подано інформаційні матеріали щодо способів підготовки стендових доповідей, їх розміщенні на офіційних інформаційних хабах університетів – учасників вебконференції. Попередньо було узгоджено використання учасниками вебконференції режиму аудіо + відео.

Успіх вебконференції почасти залежить від попередньої поінформованості всіх учасників, тому до безпосереднього проведення вебконференції було визначено цільовий канал відкритого доступу розміщених стендових доповідей.

Стендову доповідь або постер за темою круглого столу за бажанням для ознайомлення можна було підготувати одноосібно чи в мікро-групі учасниками і доповідачами, надіслати на ресурс хату зустрічі завчасно до початку вебконференції. Модератори наголошували на тому, що в стендовій доповіді чи постері доцільно дотримуватися дизайн-рішення (50% тексту, 50% ілюстрування, інфографіки тощо), використовувати прості речення, авторський ілюстративний матеріал, обов'язково вказувати джерело запозичень за їх наявності та ін. Для зручності й оптимізації підготовки стендових доповідей було запропоновано ресурси, де можна скористатися порадами зі створення стендової доповіді: Piktochart – <http://piktochart.com/>; Venngage – <http://venngage.com/>; Visual.ly – <http://visual.ly/>; Easel.ly – <http://www.easel.ly/>; Spritesapp – <https://spritesapp.com>.

Напередодні проведення вебконференції учасники отримали рекомендації щодо організації роботи, зокрема:

1. Дотримуйтесь правил проведення дискусії. За потреби натисніть на відповідний значок «підняти руку» і спікер зможе залучити Вас до обговорення.

2. Уникайте месенджерів під час конференції, бо багатозадачність виснажує.

3. Під час виступу користуйтеся попередніми нотатками. Будьте лаконічним і продуктивним. Послугуйтеся чек-листом, у якому чітко визначено хронометраж усіх елементів комунікаційного заходу.

4. Менше хвилюйтеся про те, як Ви виглядаєте перед камерою. Радимо дотримуватися лаконічного дрес-коду, заздалегідь потурбуватися про бажане тло Вашого екрану (у Zoom можна використати тло-заставку, застосувати ефект боке та ін.).

Процесуальний аспект вебконференції було реалізовано покроково. Перший крок передбачав інформування усіх учасників про план і визначення таймінгу усіх запланованих елементів вебконференції. Модератори підготовчих процесів професори І. Хижняк і В. Ворожбіт-Горбатюк сприяли вчасній підготовці і розміщенню стендових доповідей на ресурсах університетів – учасників комунікаційного заходу за наданим QR-кодом (Гриффин, 2015). Підключення відбулося згідно із чек-листом. Привітання від проректорів університетів – учасників комунікаційного заходу – мало на меті мотивувати учасників на продуктивну роботу. Вступне слово тривалістю до 2 хв. на одного доповідача від професора С. Бережної орієнтувало учасників на проблему інтернаціоналізації освіти і академічних ініціатив. Професор С. Чайченко зробив наголос на значимості регіональної єдності й збереженні національної традиції в

едукаціях і наукових розвідках. Основна частина комунікаційного заходу містила власне виступи здобувачів з доповідями від кожної сторони-учасниці. Тривалість кожної доповіді – до 5 хв.

Здобувачка третього освітньо-наукового рівня вищої освіти К. Гайденко (Костак) у своїй доповіді акцентувала увагу на можливості використати освітні компоненти ОНП для підготовки і презентування поточних результатів авторського дослідження (рис. 1).

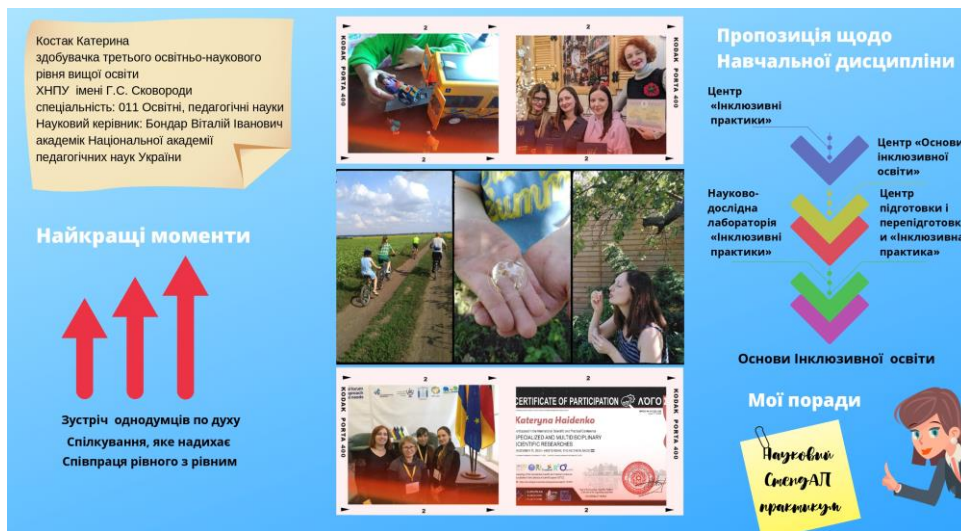

Рис. 1 Фрагмент стендової доповіді «Підготовка і презентування поточних результатів авторського дослідження»

Здобувачка М. Штефан представила досвід використання селф-брендінгу у створенні образу сучасного науковця (рис. 2).

Рис. 2. Фрагмент стендової доповіді «Селф-брендінг у створенні образу сучасного науковця»

Здобувачі третього освітньо-наукового рівня вищої освіти А. Климашевська і Є. Власенко висвітлили особливості презентування результатів наукового дослідження, схарактеризували проблеми і рішення, що виникають під час підготовки та проведення наукової презентації, поділилися власним досвідом ефективного подання результатів наукових пошуків (рис. 3).

Рис. 3. Фрагмент стендової доповіді «Презентація результатів наукового дослідження: проблеми і рішення»

У стендовій доповіді здобувачів Л. Дзина і М. Іотковська схарактеризовано засоби ІКТ, які варто застосовувати під час унаочнення результатів педагогічного експерименту на різних етапах його проведення (рис.4).

Наступним важливим елементом вебконференції стала організація дискусії. Онлайн формат дещо ускладнює цю процедуру, оскільки немає ефекту живого спілкування, можлива відсутність відчуття причетності до академічної спільноти, відповідного емоційного фону, тому значимим завданням для модераторів було дотримання простих і зрозумілих для всіх правил: дискусія повинна відбуватися за очевидним для всіх планом чи логікою запитань. Для цього використано прийом медійного Q/A-інтерв'ю, коли логіка питань допомагала систематизувати і привести позиції учасників дискусії до очевидного спільного проєкту рішення. Учасники дискусії мали створити сприятливу емоційну атмосферу для відкритого відвертого обміну думками, враженнями, міркуваннями. Для цього модератори послуговувалися досвідом прояву професійного такту. Медійний формат Q/A-інтерв'ю передбачав тематичне групування запитань, запис відповідей учасників дискусії, не передбачав

уточнювальних запитань, результативність дискусії залежала від логіки і групування запитань.

Рис. 4. Стендова доповідь «Використання засобів ІКТ для унаочнення результатів педагогічного експерименту»

Відтак учасникам вебконференції (здобувачам третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, гарантам, представникам груп забезпечення ОНП галузі знань 01 Освіта/Педагогіка) було запропоновано для дискусійного обговорення три групи запитань.

Перша група запитань

- У виборі теми наукового дослідження яка була роль Ваша, а яка – Вашого наукового керівника?
- Як Ви вважаєте, Ваш науковий керівник більше оцінює Вашу роботу як дослідника чи як здобувача, який опановує освітні складову ОНП?
- Чи є у Вашій практиці приклади співпраці з викладачами групи забезпечення ОНП за темою Вашого дослідження? Наведіть приклади.
- Як Ви розумієте поняття «етика дослідника»?
- У чому, на вашу думку, полягає співпраця наукового керівника і здобувача?

Друга група запитань

- Яким був найкращий момент у Вашій навчальній і дослідницькій роботі?

- Які, на ваш розсуд, навчальні дисципліни необхідно було б увести до освітніх компонентів ОН?

- Які вибіркові дисципліни Ви обрали би самі або порадили би іншим здобувачам?

- Якщо у Вас з'явилася би можливість відкрити науково-дослідну лабораторію, яку тему Ви запропонуєте?

Третя група запитань

- У чому полягає оригінальність дослідження та яка роль у цьому освітніх компонентів ОНП?

- Який освітній компонент ОНП найбільше сприяв вирішенню окремих завдань Вашого дослідження?

- Які форми презентування поточних результатів дослідження стали більш доступними у зв'язку з цифровізацією освіти і поширенням дистанційних способів спілкування?

- Назвіть три причини, що можуть заважати Вашим планам на успішний захист дисертації?

Третім кроком у ході вебконференції було підведення підсумків. Наголосимо, що комунікаційний захід представленої у цій статті вебконференції передбачав у підсумку спонуку до дії, і організаторам це вдалося. Було узгоджено пропозиції від університетів – учасників комунікаційного заходу щодо оновлення змісту ОНП з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Результатом проведення круглого столу у форматі вебконференції зі здобувачами третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, гарантами, представниками груп забезпечення ОНП галузі знань 01 Освіта/Педагогіка ХНПУ імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» на тему: «Навчання через дослідження в процесі підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка» стали такі пропозиції для груп забезпечення ОНП:

- конкретизація в змісті ОНП на 2021–2025 рр. компетентностей дослідника, уведення відповідних модулів у наявних навчальних дисциплінах;

- уведення в освітню складову ОНП таких освітніх компонентів: «Цифрові сервіси у навчанні й дослідженні», «Екологія навчально-дослідницької взаємодії», «Науково-педагогічна комунікація»;

- створення єдиного регіонального дослідницького середовища на рівні співпраці груп забезпечення ОНП підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди і ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

- збільшення кількості та урізноманітнення форм навчальних, дослідницьких комунікувань здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти на внутрішньому університетському та регіональному рівнях, зокрема й з апробації поточних результатів дослідження за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка між Донбаським державним педагогічним університетом і ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Перспективою подальшого розроблення заявленої проблематики, вочевидь, є концентричне розширення співпраці у творенні спільного дослідницького середовища не лише на рівні східного регіону України, але і в національному масштабі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bell, D. (1980). *The Social Framework of the Information Society*. Oxford.
2. McLuhan, H. M. (2003). *Understanding Media: The Extensions Of Man*. Reissued by MIT Press, 1994. / Маклюэн, Г. М. *Понимание Медиа: Внешние расширения человека*. Пер. с англ. В. Николаев. Москва. URL: <https://gtmarket.ru/library/basis/3528>
3. Salzburg II Initiative Recommendations” of the European University Association (EUA Council for Doctoral Education), 2010 URL: <https://eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf>
4. Newcomb, T. M., Turner, R. H. and Converse, P. E. (1969). *Social psychology: the study of human interaction*. London: Routledge and K. Paul, p. 174 – 188.
5. Гриффин, Э. (2015). *Коммуникация: теории и практики*; пер. с англ. Харьков: Гуманитарный центр.
6. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». [Офіційна сторінка]. URL: <http://www.ddpu.edu.ua/>
7. Єременко, О. (2020). *Спільна мова комунікації*. URL: <https://naqa.gov.ua/2020/05/спільна-мова-комунікації/>
8. Карпчук, Н. П. (2015). *Засади комунікаційної політики: досвід країн-членів Європейського Союзу*. Луцьк: Вежа-Друк.
9. Кафедра освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди [Офіційна сторінка]. URL: <https://www.kaf-pedagogy-hnpu.com/news-4>
10. Острозька, Н. В. (2017). *Прикладні соціально-комунікаційні технології*. Запоріжжя: ЗНТУ.
11. Почепцов, Г. (2017). *Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».

INTERUNIVERSITY COMMUNICATION EVENTS AS A WAY OF FORMING A REGIONAL RESEARCH ENVIRONMENT

Inna Khyzhniak

Doctor of Pedagogical Science, Professor
Dean of the Faculty of Primary, Technological and Vocational Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-4227-8268
khyzhniak.i.a@ddpu.edu.ua

Viktoriiia Vorozhbit-Horbatiuk

Doctor of Pedagogical Science, Professor
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Kharkiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-5138-9226,
gorbatykvv@ukr.net

Abstract. The article describes the practical experience of interuniversity cooperation in creating a regional research environment through a communication event. The authors substantiated the urgency of the problem with the need to reform higher pedagogical education in Ukraine in connection with the demands of society in the XXI century. The analysis of publications on scientific communication activities led the authors to the conclusion that the problem is especially relevant and urgent in the context of higher education reform. The authors note that the regional aspect of creating a research environment on the example of real educational practices of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University and SHEI “Donbas State Pedagogical University” is presented in this publication for the first time. In this regard, the purpose of the article is to reveal the functional and organizational and procedural aspects of the web conference as an effective way of forming a regional research environment.

The results of the study indicate that a joint research environment is created in the constructive cooperation of all stakeholders. In view of this, the choice of the format of the communication event was made in favor of a web conference with the active participation of the PhD students. The functionality of a web conference is traditionally determined by the need for a joint meeting, a meeting when important scientific issues are discussed in real time using Internet resources. Web conferencing allows the participants to conduct online presentations, collaborate with the documents and applications, view sites, videos, files, and images synchronously. The web conference described in the article provided preliminary work of the applicants on preparation of poster reports according to the declared theme. The conclusions of the study contain the proposals for the groups of educational and scientific programs in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy: specification of research competencies, introduction of the appropriate modules in the courses, introduction of new educational components, creation of a single regional research environment, etc.

Key words: scientific communication; regional research environment; web conference; interuniversity cooperation; applicants of educational and scientific level.

REFERENCES

1. Bell D. (1980). *The Social Framework of the Information Society*. Oxford.
2. McLuhan, Herbert Marshall. (2003). *Understanding Media: The Extensions Of Man*. 1st Ed.: McGraw Hill, 1964; Reissued by MIT Press, 1994. URL: <https://gtmarket.ru/library/basis/3528>

3. *Salzburg II Initiative Recommendations*” of the European University Association (EUA Council for Doctoral Education). (2010). URL: <https://eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf>
4. Social psychology: the study of human interaction (1969). / *Theodore M. Newcomb, Ralph H. Turner and Philip E. Converse* (2nd ed., rev.). London : Routledge and K. Paul. P. 174 – 188.
5. Griffin, E. (2015). *Communication: theories and practices*. Kharkov: Humanitarnyi tsentr.
6. SHEI “Donbass State Pedagogical University”. (2021). URL: <http://www.ddpu.edu.ua/>
7. Yeremenko, O. (2020) *Common language of communication*. URL: <https://naqa.gov.ua/2020/05/спільна-мова-комунікації/>
8. Karpchuk, N. P. (2015) *Principles of communication policy: the experience of member states of the European Union*. Lutsk: Vezha-Druk.
9. Department of Education and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. URL: <https://www.kaf-pedagogy-hnpu.com/news-4>
10. Ostrozka, N. V. (2017). *Applied social and communication technologies*. Zaporizhzhia: ZNTU.
11. Pocheptsov, H. (2017). *From Pokemon to hybrid wars: new communication technologies of the XXI century*. Kyiv: Vydavnychiy dim “Kyiv-Mohylianska akademiia”.

Матеріали надійшли до редакції 25.04.2021 р.